

Izzivi pri napotitvi delavcev v okviru čezmejnega opravljanja storitev v EU v času epidemije COVID-19 (predstavitev rezultatov raziskovalnega projekta)

Klemen Širok¹, Suzana Sedmak², Elizabeta Zirnstein³

e-pošta¹: klemen.sirok@fvz.upr.si

e-pošta²: suzana.sedmak@fm-kp.si

e-pošta³: elizabeta.zirnstein@fm-kp.si

Povzetek

Pravica do prostega pretoka storitev kot ena izmed štirih temeljnih svoboščin notranjega trga Evropske unije (EU) omogoča podjetjem, da zaradi izpolnjevanja pogodbenih obveznosti začasno napotijo svoje zaposlene v drugo članico EU. Slovenija spada med države, ki največ napotujejo v druge evropske države. V prispevku predstavljamo rezultate raziskave o napotitvah delavcev v okviru čezmejnega opravljanja storitev v EU, s posebnim poudarkom na tistih vidikih napotitev, ki so zaradi epidemije COVID-19 postavljali slovenske delodajalce pred nove izzive. Namen prispevka je torej predstaviti izzive, s katerimi se delodajalci srečujejo pri napotitvah v času epidemije, in hkrati preveriti gibanje števila napotitev v obdobju epidemije v EU in Sloveniji. Ugotovitve raziskave temeljijo na primarnih podatkih, zbranih s polstrukturiranimi intervjuji s ključnimi deležniki, in na sekundarnih (uradnih) podatkih o gibanju števila napotenih delavcev v EU. Delodajalci poročajo o različnih težavah in ovirah, ki so jih prednje postavili ukrepi za zmanjševanje širjenja okužb (več birokratskega dela, več negotovosti zaradi zahtev držav gostiteljic, višje finančno breme zaradi karantene, testiranja ipd.). Hkrati pa ugotavljamo, da se zaradi teh ukrepov absolutno gledano ni zmanjšalo število napotenih delavcev na ravni EU. Nasprotno – obseg napotitev se je v letu epidemije občutno povečal.

Ključne besede: napoteni delavci, napotitev, Evropska unija, COVID-19

1. Uvod

V prispevku predstavljamo izsledke raziskave¹ o napotitvah delavcev v okviru čezmejnega opravljanja storitev v EU, s posebnim poudarkom na tistih vidikih napotitev, ki so zaradi epidemije COVID-19 (v nadaljevanju: epidemija) postavljali

delodajalce pred nove izzive. Namen prispevka je predstaviti posledice ukrepov za omejitev širjenja okužb (v nadaljevanju: protikoronski ukrepi) na napotitve slovenskih delavcev na delo v tujino, in osvetliti ozadje povečanja obsega napotitev kljub širše sprejetim ukrepom omejitve gibanja, ki so v Sloveniji in EU veljali v vseh treh valovih epidemije. Primer Slovenije nazorno kaže, da je potreba po pretoku dobrin in kapitala ter s tem delovne sile močnejša od vladnih ukrepov omejevanja gibanja, da imajo pomembno vlogo specifične posameznih dejavnosti ter da je imela pomembno vlogo tudi tradicionalna usmerjenost napotitev v tiste države, kjer je bil sektor gradbeništva najmanj prizadet.

¹ Nekateri rezultati, predstavljeni v prispevku, so bili pridobljeni v okviru projekta POW-Bridge (Bridging the gap between legislation and practice in the Posting of Workers), v katerem med drugim proučujemo razkorake med postopki (zakonska podlaga) in praksami (izkušnjami) pri napotitvah delavcev v tujino. Projekt je prejel finančno podporo Programa EU za zaposlovanje in socialne inovacije »EaSI« (2014–2020). Poteka v letih 2020 in 2021, vodilna ustanova je Evropski center za socialno politiko in raziskovanje (Avstrija), Univerza na Primorskem sodeluje kot partnerica.

2. Napotitev delavcev na delo v tujino

Napotitev delavcev na delo v tujino je v evropskem prostoru v zadnjih dveh desetletjih v izjemnem razmahu. Zato mu je namenjena precejšnja pozornost sektorskih politik, različnih deležnikov in raziskovalcev, ki ta fenomen obravnavajo večinoma z ekonomskega, pravnega ali sociološkega zornega kota (glej npr. Bogoevski, 2016; Danaj et al., 2020; Danaj in Zolyomi, 2018; De Wispelaere in Pacolet, 2018; Hojnik, 2018; Hollan in Danaj, 2018; Houwerzijl, Traversa in Borelli, 2018; Kresal, 2020; Kresal Šoltes, 2016; Rennuy, 2020; Rogelja et al., 2016; Strban, 2018; Tičar, 2017). Napotitev delavcev je tematika, ki sodi v širši kontekst ene izmed štirih temeljnih svoboščin notranjega trga EU – pravice do prostega pretoka storitev. V praksi to pomeni, da lahko podjetja za izpolnitev pogodbenih obveznosti začasno napotijo svoje delavce v drugo državo članico EU. Delavec je »napoteni delavec«, kadar je zaposlen v eni državi članici, njegov delodajalec pa ga začasno napoti na opravljanje dela v drugo državo članico. Na evropski ravni so napotitve delavcev posebno razširjene v sektorjih gradbeništva, ki obsega več kot 40 % celotnega

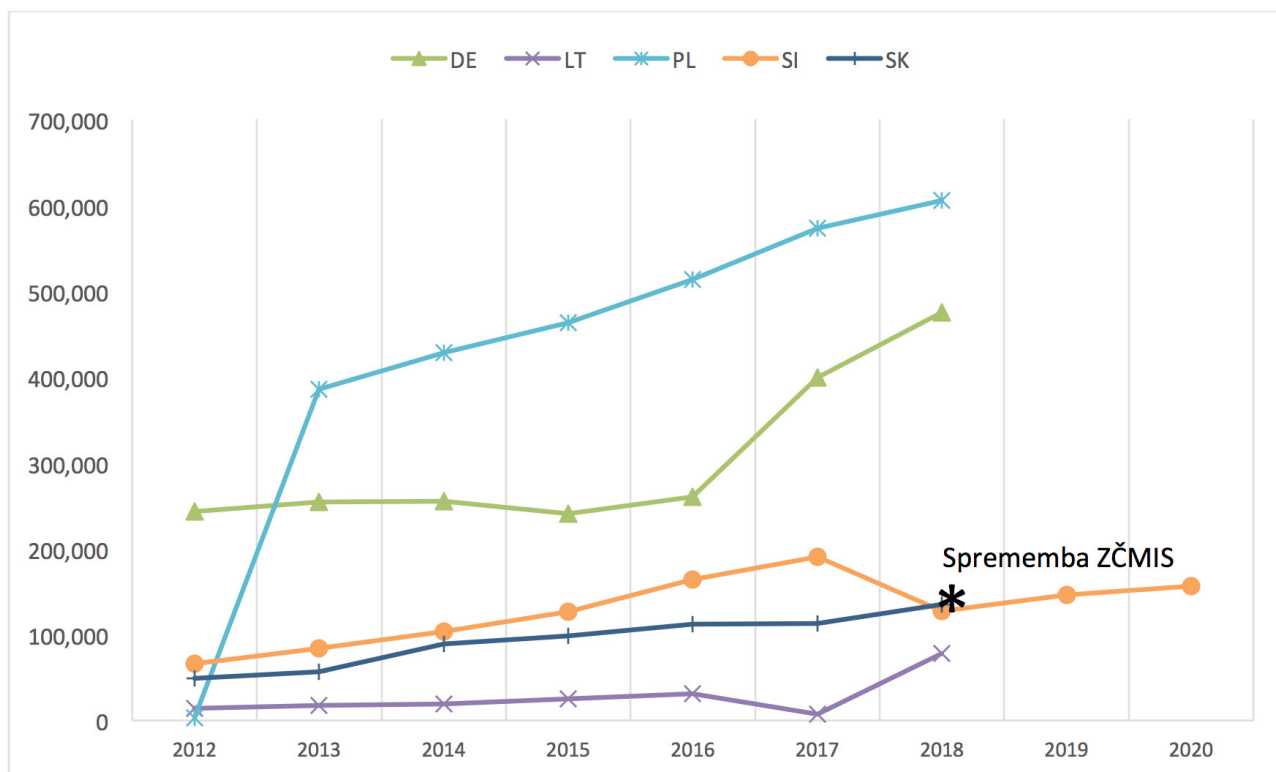
števila napotitev, v mednarodnem cestnem prometu, kmetijstvu, sektorju strojnih inštalacij in razvoju programske opreme (Stefanova-Behlert in Menghi, 2021, str. 2).

Obseg napotitvenih delavcev se je tako v absolutnem kot relativnem pogledu v EU vse do izbruha epidemije povečeval. V diagramu (Slika 1) prikazujemo rast izdanih potrdil A1, ki so pravna podlaga za napotitve na delo v tujino, po tistih državah, ki so največje izvoznice domače delovne sile tako v absolutnem (Nemčija, Poljska) kot v relativnem pogledu (Slovenija, Litva in Slovaška), izraženem kot delež napotitve v delovno aktivnem prebivalstvu države. Glede na delež izdanih potrdil A1² v delovno aktivnem prebivalstvu države članice pošiljateljice je v večini članic EU (De Wispelaere in Pacolet 2018, 33) v letu 2018 storitve v tujini opravljal le okoli odstotek zaposlenega prebivalstva. Pri tem kazalniku je Slovenija (3,0 %) takoj za Luksemburgom (6,6 %), ki ima precej manjšo delovno silo,³ ter pred

2 Na podlagi 12. člena Uredbe (ES) št. 883/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti.

3 Po podatkih Eurostata za zadnje četrletje 2020 (Eurostat, 2021a) je bilo v Sloveniji (1.023.200) trikrat več delovno aktivnih kot v Luksemburgu (316.100).

Slika 1: Število izdanih potrdil A1 po letih

Vir: De Wispelaere in Pacolet (2018, str. 21)

Slovaško (2,3 %) in Hrvaško (2,2 %). Ob tem je treba upoštevati, da se je v Sloveniji prav v letu 2018 zgodil občuten upad napotitev na delo v tujino, saj je sprejetje zakona o čezmejnem izvajanju storitev (ZČmIS) s 1. januarjem 2018 občutno zaostriло pogoje in postopke za pridobitev potrdil A1. Vendar je bil ta upad, kakor bomo videli v nadaljevanju, zgolj začasen.

V Sloveniji se s fenomenom napotenih delavcev srečujemo v večjem obsegu od leta 2004, po vstopu Slovenije v EU. Danes je Slovenija med državami z največ napotitvami v druge evropske države. Deloma lahko to pripišemo geografskemu položaju, saj gre za vmesno točko med državami zahodnega Balkana in državami EU, z velikim deležem državljanov tretjih držav, ki so zaposleni v slovenskih podjetjih in nato napoteni na delo v druge evropske države. V tem pogledu je Slovenija v ospredju predvsem v gradbenem sektorju. Podatki o deležu oseb s potrdilom A1, izdanim na podlagi 12. člena Uredbe (ES) št. 883/2004, po dejavnostih kažejo, da Slovenija z 31 % zaostaja le za Luksemburgom (41 %) in je močno pred najbližjimi nasledovalci: hrvaškim (14 %) in slovaškim (11 %) gradbenim sektorjem (De Wispelaere in Pacolet, 2018, str. 34). Slovenija je pomembno zastopana tudi v mednarodnem cestnem prevozu, z nekaj manj kot 50-odstotnim deležem potrdil A1, izdanih po 13. členu Uredbe (ES) št. 883/2004 o usklajevanju sistemov socialne varnosti.

3. Epidemija – ukrepi omejevanja gibanja in mobilnost delovne sile

Neslutene razsežnosti epidemije so precej spremenile naša življenja ter vplivale na delovanje posameznikov in družbe. Spremenila se je tudi organizacija dela. Delo na daljavo je postalo stalnica v številnih delovnih okoljih, kar je nekaterim podjetjem omogočilo preživetje, pa tudi iskanje novih priložnosti in s tem rast. Na drugi strani je v dejavnostih, ki jih ni mogoče opravljati na daljavo, epidemija močno otežila poslovanje. Ena izmed teh je gradbeništvo, iz katere izhaja večina delavcev, ki so iz Slovenije napoteni na delo v tujino. Enako velja za mednarodni transport in servisne storitve.

V prvem valu epidemije je bila večina preventivnih ukrepov v EU uvedena sredi marca 2020, ti so ostali v veljavi še aprila. Maja 2020 je bilo veliko ukrepov opuščenih ali vsaj sproščenih. Z naraščanjem števila primerov nove

koronavirusne bolezni po poletnih počitnicah je več držav septembra in oktobra znova uvedlo nekatere protikoronske ukrepe in jih dodatno zaostriло novembra 2020. Decembra je več držav (delno) odpravilo ukrepe v božično-novoletnem obdobju. Januarja in februarja 2021 so v številnih državah zaradi vse večjega števila okužb znova uvedli ali okrepili protikoronske ukrepe (Eurostat, 2021b, str. 1).

Zaradi epidemije so evropske države znova vzpostavile nadzor nad vstopom na svoje ozemlje ali celo zaprle meje, da bi omejile širjenje koronavirusne bolezni – kar je precej otežilo prosto gibanje ljudi in tudi opravljanje čezmejnih storitev. Poleg težjega prehajanja meja so nekatere države pri napotitvah zahtevale obvezno karanteno delavcev ob vstopu na svoje ozemlje (Letta, 2021). Vendar pa zaradi ohranjanja delovanja nujno potrebnih (gospodarskih) dejavnosti v okviru razširjenih mejnih kontrol in zapiranja meja kroženje delavcev ni bilo (popolnoma) ustavljeno. Delavcem, katerih mobilnost se je zdela nujna (zdravstveno osebje, vozniki v mednarodnem transportu itd.), je bilo prosto gibanje še vedno omogočeno (Robin-Olivier, 2020, str. 1). Še več, na napotene delavce, ki se srečujejo s težavami zaradi omejitve prostega gibanja oseb na ozemlju EU, se je marca lani osredotočilo sporočilo evropske komisije (Evropska komisija, 2020a), ki je med drugim pozvalo države EU h koordiniranemu reševanju težav prehajanja meja. V sporočilu maja 2020 je evropska komisija znova poudarila pomen prostega gibanja oseb ter pozvala k odpravi omejitev, kar je, kot so zapisali, »ključnega pomena za oživitve gospodarstva. Omejevanje prostega gibanja in ponovna uvedba notranjih meja škodita enotnemu trgu in ovirata nemoteno delovanje dobavnih verig« (Evropska komisija, 2020b). Hkrati so se pojavila pričevanja o specifičnem, občutljivem položaju delavcev, ki opravljajo čezmejne storitve (prim. Rasnača, 2020; ETUC, 2020; Geyer, Danaj in Scoppetta, 2020). Kakšne so bile torej posledice protikoronskih ukrepov na število slovenskih delavcev, napotenih na delo v tujino?

4. Metodologija

Primarni podatki so bili zbrani s polstrukturiranimi intervjuji z delodajalci, ki napotujejo, in predstavniki državnih organov (pristojnih institucij) ter socialnimi partnerji. Od maja do decembra 2020

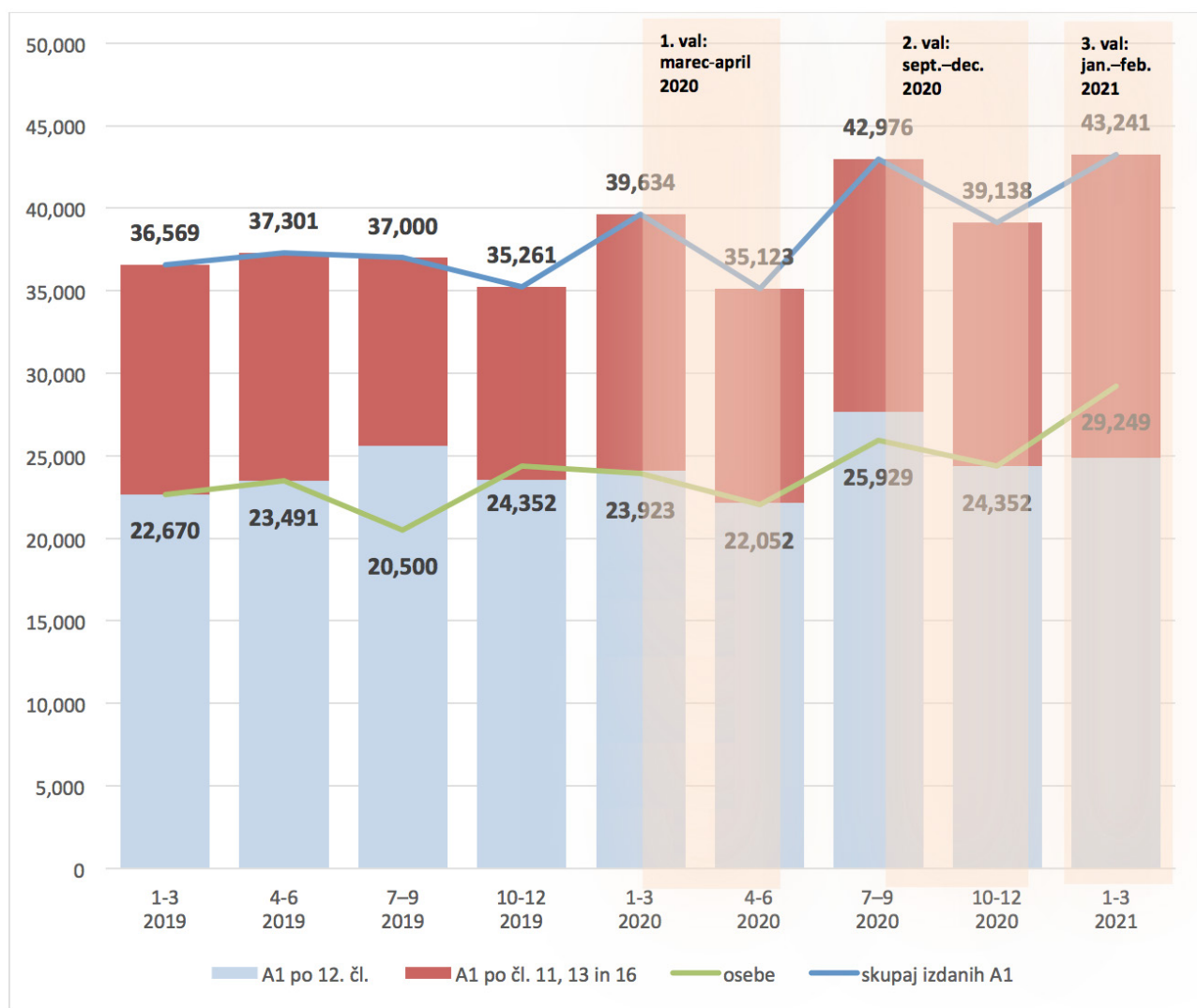
je bilo opravljenih skupno 15 polstrukturiranih intervjujev s ciljem pridobivanja pogledov obeh strani institucionalnega odnosa v praksah napotitve: delodajalcev in predstavnikov državnih organov. Sekundarne podatke o obsegu napotitev v tujino je zagotovil Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS). Gre za redne četrtletne statistike izdanih potrdil A1 za leti 2019 in 2020 ter za prvo četrtletje 2021. Analiza temelji na pristopu mešanih metod in združuje kvalitativne podatke s sekundarnimi podatki državnih organov. Podatki iz intervjujev so bili analizirani z metodo analize vsebin. Čeprav so intervjuvanci, ki so sodelovali v naši raziskavi, prihajali iz različnih sektorjev, se raziskovalne ugotovitve najpogosteje nanašajo na gradbeništvo. Kar je bilo pričakovano, saj je največ napotitev prav v tem sektorju.

5. Kako je epidemija vplivala na napotitev delovne sile iz Slovenije?

Pregled podatkov ZZZS kaže, da se je – presenetljivo – v obdobju epidemije obseg delavcev, napotenih na delo v tujino iz Slovenije, z manjšimi nihanjem nenehno povečeval (Slika 2).

V obdobju epidemije v Sloveniji opazimo tako rast števila napotitev na delo v tujino kot tudi rast števila oseb, ki so opravljale delo v tujini. Na letni ravni je bil obseg napotitev v tujino v letu 2020 kljub dvema epidemičnima valoma, ki sta v EU prinesla omejitve gibanja (težje prehajanje meja, karantene ipd.), za 7,3 % (število izdanih potrdil A1) oziroma za 5,8 % (število napotenih oseb)

Slika 2: Obseg napotitev iz Slovenije v obdobju 2019–2021 z označenimi valovi epidemije

Vir: lastni preračuni na podlagi podatkov ZZZS

večji glede na leto 2019 – torej leto, v katerem ni bilo protikoronskih ukrepov. Podrobnejši pregled četrletnih podatkov kaže neposredni učinek protikoronskih ukrepov in zaprtja gospodarstva v prvem valu (marec in april 2020) in tudi v drugem valu (od septembra do decembra 2020) epidemije, medtem ko to za tretji val (januar in februar 2021) ne velja. Obdobje prvega vala epidemije se ujema z upadom obsega napotitev za 11,4 % (število izdanih potrdil A1) oziroma 7,8 % (število napotenih oseb). V drugem jesenskem valu epidemije so napotitve upadle za 8,9 % (število izdanih potrdil A1) oziroma 6,1 % (število napotenih oseb). Nasprotno pa je tretji val epidemije prinesel rast mobilnosti tako v absolutnem kot v relativnem pogledu. V obdobju tretjega vala epidemije v januarju in februarju 2021 je doseglo trimesečno število mobilnosti najvišje vrednosti po letu 2017. Glede na četrletje prej, ki se časovno ujema z drugim valom epidemije, je bilo število izdanih potrdil A1 večje za 10,5 %, število napotenih oseb pa kar za 20,1 %.

Opravljeni intervjuji so razkrili, da delodajalci poročajo o različnih izkušnjah pri napotitvah delavcev v obdobju epidemije. Nekateri so imeli težave pri prehodu meja – v nekaterih državah je (bila) obvezna (različno dolga) karantena, v drugih testiranje, v nekaterih oboje itd. To zaplete delovni proces in pomeni dodatno finančno breme za delodajalca (testiranje, strošek karantene, bivanja – saj v tem času delavci ne morejo delati). Kot je omenil eden od sogovornikov, je to posebno težavno za manjša podjetja, zato nekatera ponujajo storitve v tujini brez prijave lokalnim oblastem, torej opravljajo delo na črno. Ob napotitvi je zaradi epidemije treba priskrbeti dodatno dokumentacijo, kar pomeni, da se je zaradi epidemije poleg finančnega bremena povečalo tudi administrativno. Podjetja, ki napotujejo, morajo biti na tekočem z ukrepi in predpisi, povezanimi z epidemijo, in dnevno spremljati dogajanje, saj se lahko razmere zelo hitro spremenijo. Spet drugi delodajalci pri prehodu meja niso zaznavali težav – ob predložitvi ustreznih dokazil ali pogodb o opravljanju storitev nanje omejitve potovanj, povezane z epidemijo, niso vplivale. Intervjuvanec iz transportne panoge pa je omenil težavo, s katero se srečujejo vozniki – ker so (bile) nastanitvene zmogljivosti v številnih evropskih državah zaprte, vozniki tovornjakov niso mogli upoštevati nekaterih predpisov EU (denimo 45-urni tedenski čas počitka zunaj vozila).

6. Zaključek

Povečanje obsega napotitev delavcev slovenskih podjetij na delo v tujino v obdobju epidemije lahko pojasnimo s spletom različnih dejavnikov. Prvič, potreba po pretoku dobrin in kapitala ter s tem delovne sile je ključovala ukrepom omejevanja gibanja, ki so bili uvedeni zaradi epidemije in ki so močno otežili čezmejna potovanja z namenom opravljanja storitev. Drugič, pomembno vlogo imajo tudi značilnosti posameznih dejavnosti. Zdi se, da je v nekaterih sektorjih kljub nezmožnosti opravljanja dela na daljavo povpraševanje manj upadlo, kar – izhajajoč iz predstavljenega primera Slovenije – velja predvsem za gradbeništvo in mednarodni cestni prevoz. Ob tem ne gre pozabiti na pomanjkanje delovne sile (v posameznih dejavnostih) v EU. Tretjič, segmenti slovenskega trga dela, ki so najbolj usmerjeni v delo v tujini, pripadajo sektorjem, ki so bili manj prizadeti zaradi epidemije. Poleg tega so napotitve iz slovenskih podjetij oziroma slovenske delovne sile tradicionalno usmerjene v države, kjer je bilo gradbeništvo najmanj prizadeto.

Epidemija je prizadela podjetja, ki napotujejo, in seveda napotene delavce zaradi pravnih ukrepov, ki so jih države članice sprejele za preprečevanje širjenja novega koronavirusa. Ti ukrepi ne nagovarjajo izrecno napotenih delavcev, čeprav nanje pomembno vplivajo. V zvezi s tem je vredno omeniti pravila o migracijah (mejni nadzor) ter zdravstvene in varnostne ukrepe (npr. pravila ob karanteni). Večina teh ukrepov naj bi omejila tudi prehajanje meja. Prehajanje meja je (bilo) vsekakor oteženo, vendar pa nikakor nemogoče za podjetja oziroma delavce, ki so opravljali čezmejne storitve. Zmeraj, tudi takrat, ko so bile meje hermetično zaprte, so veljale izjeme – in med te so sodili tudi napoteni delavci. Na Poljskem so izjeme, denimo, veljale za voznike tovornjakov, ki zagotavljajo prevoz blaga, in ti niso bili podvrženi karanteni. V Italiji so bili obmejni delavci, zdravstveni delavci in uslužbenci tovrnega prometa izvzeti iz omejitev (Robin-Olivier, 2020, str. 614). Navsezadnje se je evropska komisija (Evropska komisija, 2020a) že ob prvem valu epidemije zavzela za koordinirano prehajanje meja in uveljavljanje izjem pri zagotavljanju mobilnosti delovne sile v okviru protikoronskih ukrepov. Države članice bi morale obmejnimi in napotenimi delavcem dovoliti, da prečkajo meje do svojega delovnega mesta, če je delo v zadevnem sektorju še vedno dovoljeno v državi članici gostiteljici. Evropska komisija (Evropska

komisija, 2020b) je 15. maja 2020 od držav članic zahtevala, da transportnim, obmejnim, napotanim in sezonskim delavcem ter ponudnikom storitev omogočijo prečkanje meje in neoviran dostop do delovnega mesta.

Ena izmed dejavnosti, ki je protikoronski ukrepi niso (toliko) prizadeli, je bil mednarodni cestni transport. Prevoz blaga je bil namreč nujen, da bi se ob zastoju družbenega življenja izognili splošnemu pomanjkanju. Da bi se tovor prosto in učinkovito premikal po EU, je evropska komisija (Evropska komisija, 2020c) 23. marca 2020 izdala priporočila o izvajanju »zelenih pasov«. Prehod notranje kopenske meje na mejnih prehodih z zelenimi voznimi pasovi naj ne bi trajal dlje od 15 minut, vključno z vsemi preverjanji in zdravstvenimi pregledi delavcev v prevozništvu. Mejni prehodi z zelenimi voznimi pasovi bi morali biti odprti za vsa tovorna vozila ne glede na to, kakšno blago prevažajo. Države članice bi morale nemudoma ukrepati in začasno opustiti vse vrste omejitev dostopa v cestnem prometu, ki na njihovem ozemlju veljajo za cestni tovorni promet. Delavcem v prevozništvu bi moral biti omogočen prehod čez notranje meje ne glede na njihovo državljanstvo in prebivališče. Omejitve, kot so omejitve potovanja in obvezna karantena delavcev v prevozništvu, naj bi odpravili brez poseganja v pristojnost pristojnih organov za sprejemanje sorazmernih in posebej prilagojenih ukrepov za zmanjšanje tveganja za širjenje okužbe. Komisija je 25. januarja 2021 predlagala še posodobitev usklajenega pristopa k omejitvam prostega pretoka (Evropska komisija, 2021), s katerim bi si države članice morale prizadevati tudi za preprečevanje motenj pri t. i. nujnih potovanjih. Za prevoznike, katerih stiki s prebivalstvom so med potovanjem običajno omejeni, naj ne bi bila zahtevana karantena in naj bi bili načeloma izvzeti iz potovalnih testiranj.

Je bilo torej povpraševanje po delovni sili močnejše od ovir, ki so jih pred delodajalce oziroma podjetja postavljali protikoronski ukrepi? Med vzroki za upad števila napotanih delavcev je gotovo tudi ustavitev gospodarskega življenja v ciljnih državah. Glede na to, da gradbeništvo ne sodi med nujno potrebne dejavnosti za delovanje družbe v času epidemije, se odpira vprašanje o vzroku za povečanje števila napotanih gradbenih delavcev in monterjev v obdobju epidemije. Po podatkih Eurostata (2021b, str. 1) je bila februarja 2021 gradbena proizvodnja v EU v primerjavi s februarjem 2020 manjša za 5,4 %. Medtem ko je

gradbena proizvodnja po drugem valu epidemije maja in med poletjem 2020 sicer kazala veliko rast (21,7 %), pa rast v naslednjih mesecih ni nadomestila izgub iz preteklosti. Analiza položaja gradbenega sektorja v ciljnih državah podjetij, ki napotujejo iz Slovenije, po drugi strani kaže, da slovenski gradbeni delavci in monterji odhajajo na delo predvsem v države, kjer je bilo gradbeništvo najmanj prizadeto. Stopnje rasti v gradbenem sektorju v obdobju med aprilom 2020 in februarjem 2021 (Eurostat, 2021b, str. 4) razkrivajo, da so bile te v večini držav negativne (npr. Slovaška, Poljska in Španija). Slovenska gradbena podjetja pa so tradicionalno usmerjena v države, ki so v obdobju epidemije dosegle rast v gradbenem sektorju (Avstrija: +27 %, Belgija: +8,6 %) oziroma v njih ni bilo zaznati občutnega upada proizvodnje (Nemčija: -3,2 %).

Literatura in viri

- Bogoevski, V. (2016). Posting of workers – strengthening labour rights while securing free movement of services? Pridobljeno 20. 11. 2020, s <https://migrationonline.cz/en/e-library/posting-of-workers-strengthening-labour-rights-while-securing-free-movement-services>
- Danaj, S., Geyer, L., Cukut Krilić, S., Toplak, K. in Vah Jevšnik, M. (2020). Regional case study – From Bosnia and Herzegovina to Austria via Slovenia: Migration and posting of third country nationals in the EU. Vienna: European Centre. Pridobljeno 10. 11. 2020, s https://isim.zrc-sazu.si/sites/default/files/con3post_regional_case_studyatsibih_published_09072020_0.pdf
- Danaj, S. in Zólyomi, E. (2018). Occupational health and safety of posted workers in the EU: A comparative report. Vienna: European Centre for Social Welfare Policy and Research. Pridobljeno 6. 3. 2020, s <https://www.euro.centre.org/projects/detail/198>
- De Wispelaere, F. in Pacolet, J. (2018). Posting of workers. Report on A1 Portable Documents issued in 2016. Evropska komisija: Bruselj. Pridobljeno 19. 5. 2020, s <https://lirias.kuleuven.be/retrieve/503966>
- ETUC (2020). ETUC note on posted workers and the COVID-19 outbreak. ETUC, European Trade Union Confederation. Pridobljeno 20. 5. 2020, s <https://www.etuc.org/en/document/etuc-note-posted-workers-and-covid-19-outbreak>

- Eurostat (2021a). Active Population by Sex, Age and Educational Attainment Level (1 000). Eurostat - Data Explorer. Pridobljeno 2. 6. 2021, s https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsq_agaed&lang=en
- Eurostat (2021b). Impact of Covid-19 Crisis on Construction. Statistics Explained. Pridobljeno 2. 6. 2021, s <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjxqvrjksfxAhWLuaQKHd0NA0gQFnoECAoQAA&url=https%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Feurostat%2Fdocuments%2F2995521%2F11563143%2F4-17062021-BP-EN.pdf%2F1d68e776-2f16-9403-bb6e-ea8c4c39e59%3Ft%3D1623880494012&usg=AOvVaw2ev4teE-uzC0r30OqVXAv4>
- Evropska komisija (2020a). COVID-19 – Informacije za obmejne delavce in napotene delavce. Pridobljeno 23. 5. 2020, s https://europa.eu/youreurope/citizens/files/Covid_FrontierPostedWorkers_sl.pdf
- Evropska komisija (2020b). Na poti k postopnemu in usklajenemu pristopu k ponovni vzpostavitvi prostega gibanja in odpravi kontrol na notranjih mejah – COVID-19 (2020/C 169/03). Pridobljeno 6. 9. 2020, s [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XC0515\(05\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XC0515(05)&from=EN)
- Evropska komisija (2020c). Sporočilo Komisije o izvajanju zelenih voznih pasov iz smernic glede ukrepov za upravljanje meja za zaščito zdravja in zagotovitev razpoložljivosti blaga in bistvenih storitev. Uradni List Evropske unije. Vol. CI 96/1. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52020XC0324%2801%29>
- Evropska komisija (2021). Commission Proposal to Amend the Council Recommendation of 13 October 2020 on a Coordinated Approach to the Restrictions of Free Movement in Response to the COVID-19 Pandemic. European Commission – European Commission. Pridobljeno 25. 1. 2021, s https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/commission-proposal-amend-coordinated-approach-restrictions-free-movement-covid-19-pandemic_en.pdf
- Geyer, L., Danaj, S. in Scoppetta, A. (2020). The impact of COVID-19 on the posting of workers and their workplace safety. Pridobljeno 8. 9. 2020, s <https://www.euro.centre.org/webitem/3752>
- Hojnik, J. (2018). Načelo ene zakonodaje na področju socialne varnosti v luči prostega pretoka kapitala med EU in tretjimi državami. Davčno-financijska praksa 19 (2): 22–26.
- Hojnik, J. (2020). Ali so izvajalci storitev na mednarodnih vlakih napoteni delavci? Davčno-financijska praksa 21 (1): 20–24.
- Hollan, K. in Danaj, S. (2018). Occupational health and safety of posted workers in the EU: A Comparative Report. Vienna: European Centre for Social Welfare Policy and Research. Pridobljeno 6. 3. 2020, s <https://www.euro.centre.org/projects/detail/198>
- Houwerzijl, M., Traversa, E. in Borelli, S. (2018). Putting an end to cross-border social security fraud and abuse. Bruselj: EFBWW.
- Kresal Šoltes, K. (2016). Agencijski in napoteni delavci. Podjetje in delo 42 (6-7): 877–890.
- Kresal, B. (2020). Posting of workers before Slovenian Courts. V Rasnača (ur.) in Berniaciak (ur.): Posting of workers before national courts. Bruselj: European trade union institute, Pp 217–238.
- Letta, E. (2021). The impact of the Covid-19 pandemic on posted workers: the new posting framework. Pridobljeno 16. 10. 2021, s <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0591-the-impact-of-the-covid-19-pandemic-on-posted-workers-the-new-posting-framework>
- Rasnača, Z. (2020). Essential but unprotected: highly mobile workers in the EU during the Covid-19 Pandemic. SSRN Electronic Journal. Pridobljeno 7. 1. 2021, s <https://doi.org/10.2139/ssrn.3699377>
- Rennuy, N. (2020). Posting of workers: Enforcement, compliance, and reform. European Journal of Social Security Vol. 22(2): 212–34. Pridobljeno 7. 1. 2021, s <https://doi.org/10.1177/1388262720931658>
- Robin-Olivier, S. (2020). Free movement of workers in the light of the COVID-19 Sanitary Crisis: From restrictive selection to selective mobility. European Papers – A Journal on Law and Integration 2020 5 (1): 613–19. Pridobljeno 7. 1. 2021, s <https://doi.org/10.15166/2499-8249/357>
- Rogelja, N., Toplak, K., Vah Jevšnik, M. in Mlekuž, J. (2016). Napotitve delavcev iz Slovenije: Nekatero specifične in problemi. Dve domovini 44, 125–137.
- Stefanova-Behlert, S. in Menghi, M. (2021). The Impact of the Covid-19 Pandemic on Posted Workers: The New Posting Framework. European Issue n°591. Robert Schuman Foundation. Pridobljeno 2. 6. 2021, s <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0591-the-impact-of-the-covid-19-pandemic-on-posted-workers-the-new-posting-framework>
- Strban, G. (2018). Socialno zavarovanje napotnih delavcev v zakonodaji in sodni praksi EU. Delavci in delodajalci 18 (2-3): 405–426.

- Tičar, L. (2017). Dileme v zvezi z napotitvijo delavcev. *Podjetje in delo* 43 (6-7): 1185–1192.
- Uredba (ES) št. 883/2004 Evropskega parlamenta in sveta z dne 29. aprila 2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti (UL L 200, 7. 6. 2004, str. 1). Pridobljeno 3. 5. 2021, s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex%3A32004R0883>
- Zakon o čezmejnem izvajanju storitev (ZČmIS) (Uradni list RS, št. 10/17). Pridobljeno 3. 5. 2021, s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7438>

Prof. dr. Klemen Širok je izredni profesor na Fakulteti za zdravstvene vede in Fakulteti za management Univerze na Primorskem. Predava vsebine s področja človeškega dejavnika v organizacijah: kadrovske management, vodenje projektov, veščine vodenja, sociologijo dela, organizacijsko vedenje, poslovno komuniciranje, trg dela, zaposlovanje in karierni razvoj, management medkulturnih razlik. V zadnjih sedmih letih je zbral več kot 300 ur poučevanja na Finskem, v Avstriji in na Poljskem. Njegov raziskovalni interes obsega področje promocije zdravja pri delu, evalvacijske študije s področja trga dela in socialnih politik ter management inovacij. Od leta 2006 je sodeloval ali vodil več kot 20 nacionalnih ali mednarodnih projektov in izvedel več kot 15 evalvacij ukrepov trga dela oz. socialnih politik.

Prof. dr. Elizabeta Zirnstein je izredna profesorica na Fakulteti za management Univerze na Primorskem. Diplomirala je na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani, kjer je tudi magistrirala in doktorirala iz pravnih znanosti. Študirala je tudi na Univerzi v Cambridgeu, kjer je opravila specializacijo iz evropskega prava. Raziskovalno delo opravlja na različnih pravnih področjih, predvsem na področju prava intelektualne lastnine, gospodarskega prava in delovnega prava s posebnim poudarkom na inovativnosti v delovnem razmerju. Elizabeta Zirnstein je avtorica pomembnih učbenikov, člankov, raziskovalnih poročil in monografij.

Mag. Suzana Sedmak je višja predavateljica in raziskovalka na Fakulteti za management Univerze na Primorskem. Poučuje predmete s področja poslovnega komuniciranja, medkulturnega komuniciranja in sociologije dela. Sodelovala je v različnih nacionalnih in mednarodnih projektih kot raziskovalka in/ali koordinatorka. Trenutno raziskovalno sodeluje pri mednarodnem projektu POW-Bridge (Premostitev razkoraka med zakonodajo in prakso pri napotitvah delavcev), katerega rezultati so predstavljeni v prispevku.